

“Pieni palanen utopiamaailmaa” - kinkykulttuuri yhteisöllisyyden tarpeesta muodostuneena ja kehittyneenä seksuaalisena alakulttuurina

TUTKIMUSRAPORTTI

Taru Liski, *Kulttuurituottaja AMK*

Tässä raportissa tarkastelen erästä seksuaalisuuden ilmenemismuotoa, sen merkitystä ihmisen identiteetille sekä yhteisön merkitystä tässä nimenomaisessa tapauksessa. Kyse on mm. sadomasokismia, fetisismiä ja transvestismia sisältävästä seksuaalisuudesta ja josta käytän yläkäsitettä kinky tai kinky-seksuaalisuus. Kulttuurituottajan opinnäytetyössäni (Liski, 2011) tutkin kinkykulttuuria ja kinkykulttuuritapahtumia, niiden tuottamisen haasteita ja ominaispiirteitä sekä sitä, onko kyseessä alakulttuuri. Kyseessä on tapaustutkimus, kohteena Turun Baletin eli Turun BDSM -yhdistyksen (Turun Baletti, 2011) kinkykulttuuritapahtumat ja niiden tuottaminen. Tutkimuksessa on havaintoihini ja kokemuksiini perustuva vahvasti autoetnografinen pohja. Tutkimukseni painopiste ja näkökulma on tuottamisessa, mutta tässä raportissa keskityn kinkykulttuuriin, alakulttuuriin sekä pohtimaan ja esittelemään kyseisen alakulttuurin ja yhteisön vaikutusta yksilön seksuaalisen identiteetin vahvistamiseen ja hyvinvointiin.

Esittelen ensin käyttämäni termit ja mitä tarkoitan niillä tutkimuksessani, sitten kerron kinkykulttuurista ja alakulttuurin käsitteestä ja esitän millä perustein kinkykulttuuria voidaan pitää kinkyihmisten yhteisöllisyyden tarpeesta muodostuneena alakulttuurina. Raportin ytimessä käsittelen

tutkimuksessani tekemäni haastattelun aineistoa ja tuloksia. Lopuksi esittelen tutkimukseni pohjalta tehdyt päätelmät.

Kinkykulttuuri

Kinky on yläkäsite tavanomaisesta (eli ns. vanilja-) seksistä poikkeavalle käyttäytymiselle sekä fetisismille, transvestismille ja gender blendingille. (Popp ja Björkenheim, 2008, 56, 130; Tuntematon maa, 2011; Pohtinen, 2010; Höykinpuro, 2006, 9). Yhteisön sisällä käydään paljon keskustelua kinky-termin sopivuudesta ja siitä, mitä sillä tarkoitetaan. Myös useissa aineistonani käyttämissä tutkimuksissa ja haastatteluissa esiintyi eriäviä mielipiteitä termin sopivuudesta. Useissa englanninkielisissä tutkimuksissa puhutaan SM tai S&M -seksistä (Moser, 1998; Newmahr, 2010; Weinberg, 1995; Nordling, 2010). SM viittaa sadomasokistiseen seksiin ja on siksi mielestäni liian kapea-alainen termi käytettäväksi kuvaamaan sitä kaikkea, mitä kinky-termi pitää sisällään. Myös pervo-termiä (perverssi) käytetään joskus (Höykinpuro, 2006, 8, 164; Popp ja Björkenheim, 2008, 89; Pohtinen, 2010) rinnakkaisena käsitteenä, mutta siihen liittyvien negatiivisten konnotaatioiden takia en halua käyttää sitä tutkimuksessani.

Tässä raportissa kinky-käsitteellä tarkoitetaan siis sadistista, masokistista, fetisististä, transvestista, voyeristista (tarkkailevaa), ekshibitionistista (paljastavaa) sekä muutoin suostumuksellista, sopimuksenvaraista ja poikkeuksellista seksuaalisuuden ilmentämistä ja toteuttamista. Kinkyllä voidaan viitata henkilön identiteettiin, mieltymyksiin, itsensäilmaisuuun (pukeutuminen, ehostos) ja elämäntyyliin. Kinky-sanaa voidaan käyttää myös puhuttaessa tapahtuman ja kulttuurin luonteesta ja sisällöstä. Lisäämällä kinky-etuliite osoitetaan tekstissä sanan konteksti, esim. kinky-

pukeutuminen.

BDSM on lyhenne sanoista bondage (sitominen), discipline (kuritus) / domination (hallinta, alistaminen), submission (alistuminen), sadism (sadismi) ja masochism (masokismi). *BDSM*-lyhennettä käytetään usein kattokäsitteenä kaikelle sadomasokismiin liittyvälle ja se pitääkin sisällään kaikki sadomasokismin tyypillisimmät genret (Höykinpuro, 2006, 8, 159; Popp ym., 2008, 22; Harviainen, 2011; Nordling, 2010, 11). *BDSM*:ssa usein esiintyviä rooleja ovat domina (nainen) ja master (mies) eli hallitsevat osapuolet sekä sub (submissive) eli alistuva osapuoli ja switch, joka voi ottaa hallitsevan tai alistuvan roolin (Kaartinen ja Kippola, 1990, 33).

Seksuaalisella fetisismillä tarkoitetaan halua käyttää tiettyjä elementtejä pukeutumisessaan tai sessioissaan, niistä tai niiden avulla kiihottumista tai niiden avulla oman identiteettinsä täydentämistä. Yleisiä fetissejä ovat rinnat, kengät, hiukset ja korsetit, sekä materiaaleista kumi, pvc ja nahka. Harvinaisempia voivat olla esimerkiksi sukkahousut, rannekellot ja villa (Höykinpuro, 2006, 162; Popp ja Björkenheim, 2008, 34; Suomela, 2009, 309).

Bileillä viitataan yleensä epävirallisiin juhliin. Tässä tutkimuksessa bileillä viitataan kinkykulttuuritapahtumiin, jotka ovat organisoituja tapahtumia, mutta luonteeltaan epävirallisia ja vapaamuotoisia, vaikka tapahtumissa noudatetaan etikettiä ja pukeutumiskoodia (Höykinpuro, 2006, 159; Moser, 1998, 19).

Kinkykulttuurilla tarkoitetaan seksuaalisen ilmentämisen ja toteuttamisen

ympäri muodostunutta alakulttuuria. Siihen sisältyvät mm. tapahtumat, joista alakulttuurin sisällä käytetään ilmaisua bileet, käyttäytymissäännöstö eli etiketti, kieli ja sanasto, toimintatavat, yhteisöt, pukeutumistavat ja kinky-ihmiset (Höykinpuro, 2006, 11, 159-160, 163; Kaartinen ym., 1990, 20, 46, 55; Houlberg, 1995, 269; Nordling, 2010, 12). Taiteista esimerkiksi valokuvat, sarjakuvat, elokuvat ja pukeutuminen sekä näyttämötaide, musiikki ja kirjallisuus kuuluvat myös olennaisina osina kinkykulttuuriin. Kinkykulttuurista ja kinky-yhteisöstä voidaan niiden sisällä puhua myös ”skenenä” (Tuntematon maa, 2011).

Queer-teoria ja Serious leisure perspective

Tarkastelin aineistoani kahden teorian valossa: queer-teoria ja serious leisure, joka voidaan vapaasti suomentaa vakavasti otettavaksi vapaa-ajanvietoksi. Queer-tutkimus ja serious leisure perspective ovat eläviä ja itseään korjaavia tutkimusnäkökulmia. Molemmissa tutkimusnäkökulmissa käsitellään tavanomaisesta poikkeavaa tapaa tarkastella yksilöä ja yhteisöä. Myös kinkykulttuurissa rajat voivat olla häilyvät, esimerkiksi sukupuoliroolien sekä elämäntavan ja harrastuksen välillä.

Queer-teoria ja -tutkimus ovat moniulotteisia tutkimusmenetelmiä, joita on käytetty monilla eri aloilla. Jotkut nimeävät käyttämänsä tutkimusmenetelmät queer-tutkimukseksi ja joidenkin tutkijoiden muihin teorioihin nojaavat tutkimukset liitetään queer-tutkimuksen alle (Beemyn ja Eliason, 1996, 163; Kangasvuori, 2006, 3; Karkulehto, 2010, 161). Yksi tapa luonnehtia sitä, mitä queer-tutkimus koskee, on: se käsittelee ja tutkii kaikkea normista poikkeavaa. (Goldman, 1996, 169).

Queer-tutkimuksen määrittely ja kuvailu on vaikeaa, koska sen luoneeseen kuuluu määrittelemättömyys ja muovautuvaisuus. Kyse ei siis ole siitä, etteikö queer-teoria olisi vakiintunut ja varteenotettava teoria ja tutkimusmuoto, vaan kyse on enemmänkin siitä, että on queer-tutkimuksen ja -teorian luonteen vastaista määrittää jäykästi mitä se tutkii tai ei tutki, mitä siihen kuuluu tai ei kuulu (Jagose, 1996, 1, 99; Kaskisaari, 2002, 13).

Oman tutkimusaiheeni tarkasteluun queer-teoria sopii juuri sen monialaisuuden ja avoimuuden takia. Queer-tutkimus on oiva menetelmä aiheen käsittelyyn, kun tutkimuksen kohde ja tutkija ovat marginaalissa ja tutkitaan marginaalista ilmiötä (Kaskisaari, 2000, 12). Kinkykulttuurissa toiseus, kyseenalaisuus ja vaihtelevat itsensä esittämisen muodot ovat olennaisia asioita – kuten myös queer-tutkimuksessa.

Serious leisure on sosiologian tohtori Robert A. Stebbinsin kehittämä termi, jota käytetään vapaa-ajan tutkimuksessa. *Serious leisure* on käännetty suomenkielisissä tutkimuksissa vakavaksi vapaa-ajaksi tai aktiiviseksi vapaa-ajaksi (mm. Heinonen, 2004). Itse en koe näitä käännöksiä kuvaaviksi ja käyttökelpoisiksi omassa tutkimuksessani, joten käytin tutkimuksessani suomenkielisenä terminä, vapaana käännoksenä, käsitettä *merkityksellinen vapaa-aika*.

Staci Newmahr mainitsee artikkelissaan (Newmahr, 2010, 318) kuusi sadomasokismille tyypillistä ominaisuutta, jonka perusteella, Stebbinsin teoriaan nojaten, sadomasokismin harrastaminen voidaan luokitella vakavaksi vapaa-ajaksi:

1. Pitkäjänteisyyden ja sisukkuuden tarve – paluu asian pariin vastoinkäymisestä huolimatta
2. Ajanviete/harraste urana
3. Vaivannäkö, jolla saavutetaan tietoa, harjoitusta, kokemusta ja/tai erikoistaitoja
4. Pysyvät edut – henkilökohtaiset ja psykososiaaliset edut, joita syntyy aktiivisuuden tuloksena
5. Ainutlaatuinen eetos – yhteisön sielu
6. Henkilökohtainen identifikaatio vapaa-ajan käyttötapaan (mt.)

Alakulttuuri

Osakulttuuri, marginaalikulttuuri ja alakulttuuri ovat kaikki valtakulttuurista erotettavissa olevia kulttuurin muotoja. Valitsin tutkimuksessani käytettäväksi näistä mielestäni rinnakkaisista termeistä sanan alakulttuuri. Joidenkin mielestä alakulttuuri on alisteinen käsite, mutta minun mielestäni kyse olisi alisteisuudesta vain, jos alakulttuuri pyrkisi valtakulttuuriksi – jota se ei siis näkemykseni mukaan tee. Toisten tutkijoiden mielestä kyse on valtakulttuurin rakenteissa ja sisällä toimivasta kulttuurista, toiset näkevät alakulttuurin valtakulttuurista irrallisena, eristäytyneenä tai eristettynä kulttuurina. Esittelen eri tulkintoja alakulttuurista ja lopuksi määrittelen oman tutkimukseni kannalta olennaisella tavalla tuon monisyisen käsitteen.

Alakulttuuri on joustava ja muokattavissa oleva käsite ja yhteisö. Se on omavalintainen, yksilöistä koostuva yhteisö, jonka jäseniä yhdistää jokin piirre tai kiinnostuksen kohde. Alakulttuuriin kuuluu oma kieli, normisto, tulkinta ilmiöstä ja kiinnostus siihen. Alakulttuuriyhteisössä syntyvä ME-

henki ei heikennä henkilön identiteettiä vaan vahvistaa sitä. Vaikka alakulttuuri sisältää yhtenäisiä arvoja ja normeja sekä rituaaleja ja hierarkioita, se ei pakota jäseniään noudattamaan näitä ehdottomana lakina vaan enemmänkin ne toimivat viitekehyksinä. Alakulttuurit ovat todellakin valtakulttuurin lisäulottuvuuksia ja toimivat sen rakenteissa, eivät sen ulkopuolella. Henkilö voi olla osa useampaa alakulttuuria ja sen lisäksi vielä valtakulttuurin kiistaton jäsen.

Kinkykulttuurissa on selkeitä alakulttuurin piirteitä: sen muodostavat yksilöt, joilla on yhteinen kiinnostuksen kohde (kinky yhteisenä kiinnostuksen kohteena sisältää paljon erilaisia mieltymyksiä), sanasto, normisto ja tulkinta kinkykulttuurista ilmiönä. Yhteisössä syntyvä ME-henki ei heikennä yksilön identiteettiä vaan tukee sitä ja auttaa yksilöä kehittymään. Me vastaan muut -henki luo myös yhteisöllisyyttä ja vahvistaa alakulttuuria. Kuten aiemmin mainitsin, taiteista esimerkiksi valokuvat, sarjakuvat, elokuvat ja pukeutuminen sekä näyttämötaide, musiikki ja kirjallisuus ovat osa kinkykulttuuria. Kyseinen alakulttuuri muodostuu kuitenkin ennen kaikkea jäseniensä halusta kuulua yhteisöön tai toteuttaa itseään tietyissä ympäristössä. Näen kinkykulttuurin osana seksuaalikulttuureja, jotka sijaitsevat valtakulttuurin sisällä, eivät sen ulkopuolella.

Vertaistuki ja mahdollisuus keskustella avoimesti omista mieltymyksistään, jotka valtavirtainformaation perusteella tuntuvat poikkeavilta, ehkä jopa tiettyjen tiedonvälittäjien mukaan vääriltä tai kieroutuneelta, hyväksyvässä, avoimessa ja vastaanottavaisessa ympäristössä ja yhteisössä on tärkeää henkisen hyvinvoinnin ja itsensä hyväksymisen kannalta. Kinkykulttuuritapahtumat, kinky-yhdistysten kokoukset, tapaamiset ja

forumit tarjoavat mahdollisuuden tähän. Keskusteluja käydään harvoin julkisesti, paitsi forumeilla, vaan yhteisö ennemminkin edistää ystävyksien ja ihmissuhteiden muodostamista sekä avoimen kommunikaation mahdollisuutta. Harviainen (painossa) tuo tutkimuksessaan esille tiedonjakamisen ja tarjotun informaation kriittisen lukutaidon tärkeyden kinky-yhteisön jäsenien kesken. Kommunikaatio edistää mm. taitojen, turvallisen toiminnan ja ihmissuhteiden kehittymistä ja auttaa erityisesti uuden yhteisön jäsenen sopeutumista kinky-yhteisöön (Harviainen, painossa, 1-2, 13). Toisen henkilön tietämättömyydestä ja toisen halusta käyttää hyväksi voi seurata erittäin ikäviä tilanteita. Tällaisessa tilanteessa kinky-yhteisön avoin tiedonjako, keskustelu ja tuki on erittäin tärkeää. Parhaassa tilanteessa alistumisesta kiinnostunut henkilö hakee tietoa yhdistysten sivuilta tai muulta verkkosivustolta, ehkä jopa keskustelee tilanteesta kokeneen henkilön kanssa ja siten käsittää omat oikeutensa ja sen miten molempia tyydyttävän, turvallisen, SSC (safe, sane & consensual) -suhteen tulisi toimia.

Tutkimus ja tulokset

Tutkimukseni tiedonkeruumenetelmä on puolistrukturoitu haastattelu eli teemahaastattelu (Hirsjärvi ja Hurme, 2008). Haastattelin henkilökohtaisesti viittä henkilöä, jotka ovat olleet tai ovat tällä hetkellä Turun Baletin aktiivisia jäseniä ja mukana järjestämässä Turun Baletin tapahtumia.

Kinkykulttuuri ja bileet

Koska kinky- ja alakulttuuri ovat olennaisia termejä tutkimukseni kannalta, halusin selvittää miten haastateltavani ymmärtävät nämä sanat ja ovatko

he kanssani samaa mieltä niiden sopivuudesta ja siitä onko kyseessä alakulttuuri. Kaikki informantit olivat sitä mieltä, että kyseessä on alakulttuuri. Toisille alakulttuuri oli tutumpi ja selkeämpi käsite kuin toisille. Haastatelluilla oli eri syitä määrittellä kinkykulttuuri alakulttuuriksi. Toisten mielestä alakulttuurin määrittelyyn riitti se, että kyseessä on ryhmä, joka on rakentunut selkeän teeman ympärille ja syntynyt yhdistysten perustamisten myötä. Kinkykulttuurin myös mainittiin jakaantuvan blokkeihin eli pienempiin ryhmiin: ryhmän sisäisiin ryhmiin ja täten alakulttuuri olisi sateenvarjokäsite. Joillekin haastatelluista olennainen määrite alakulttuurille oli se, että se on salaista: ei kerrota kaikille, että ollaan mukana kyseisessä toiminnassa. Yleisen hyväksynnän ja ymmärryksen puuttuminen koettiin myös ulkopuolelta tulevaksi tekijäksi siihen, että kinkykulttuuri voidaan nähdä alakulttuurina. Sisältä lähtevistä määreistä tuli esille se, että yhteisö syntyy ihmisten omasta tarpeesta ilmaista itseään ja seksuaalisuuttaan sekä halu jakaa nämä muiden, asian ymmärtävien ihmisten kanssa.

Mielenkiintoisen eron alakulttuuri- ja osakulttuuri-termien välillä esitti eräs haastateltavistani: alakulttuuriin kuuluvat eivät sovi yhteiskunnan normeihin, kun taas puhuttaessa osakulttuurista, on jo jollakin tasolla hyväksytyt osa kokonaisuutta. Esimerkkinä hän mainitsi homokulttuurin muuttumisen alakulttuurista osakulttuuriksi. Tämä jaottelu tukee teoriaa, jonka mukaan alakulttuuri on valtakulttuurista irrallinen ja eristetty ilmiö. Kuitenkin haastateltavani mukaan osakulttuuri olisi valtakulttuurin sisällä toimiva kulttuuri. Omasta mielestäni ala-, osa- ja marginaalikulttuuri eivät ole hierarkkisia vaan rinnakkaisia käsitteitä. Voidaan todeta, ihmiset antavat oman merkityksensä näille sanoille ja siksi on tärkeää keskustella siitä,

mitä ne kenellekin tarkoittavat.

Haastateltujen mukaan ei ole selvää, yksioikoista tai ehdotonta tietoa ja mielipidettä siitä, halutaanko kinkykulttuurin pysyvän alakulttuurina (underground) vai halutaanko sen olevan osakulttuuri, vaiko kenties osa valtakulttuuria (mainstream). Jotkut haastatellut mainitsivat toivovansa kinkykulttuurin pysyvän avoimena siten, että asiasta kiinnostuneiden on helppo tulla mukaan, mutta suljettuna siten, että skenen intiimiys, yksilöllisyyden ja yksityisyyden kunnioitus säilyy.

Kinky ja queer ovat joustavia käsitteitä, joilla voi määrittellä kyseenalaista identiteettiä. Molempien sanojen merkityksiksi voidaan lukea omituinen, outo ja poikkeava. Kuvatessaan itseään queeriksi tai kinkyksi henkilö määrittelee sanan merkityksen omalla kohdallaan. Kyseessä voi olla pysyvä identiteetin osa ja määrite tai mahdollisesti nopean identiteetin vaihtelun väline, jota voidaan pitää vastakulttuurin ominaispiirteenä. (Goldman, 1996, 170; Kaskisaari, 2000, 13; Lönnqvist, 2006, 58)

Kysyin sanojen kinky ja kinkykulttuuri sopivuudesta ja sitä, määrittelevätkö haastateltavat itse itsensä kinkyiksi. Useimmille sana kinky kelpasi paremman puutteessa. Sen katsottiin siis olevan käyttökelpoinen yleiskäsite, jota pidettiin parempana kuin pervo-sanaa. Haastateltujen mukaan pervoon liitetään negatiivisia arvovarauksia ja pervon katsotaan liittyvän jonkun kielletyn harjoittamiseen. Yksi haastateltavista ei pitänyt kinky-sanasta, eikä käyttänyt sitä (itsestään tai muista). Hänestä mukavampia sanoja olivat vino tai härö, joita voitiin käyttää yhteisön sisällä

keskusteltaessa niin, että ulkopuoliset eivät ymmärtäneet mistä oli kyse.

Haastateltujen vastauksista saattoi päätellä, että he olivat miettineet jo aikaisemmin kinky-sanana merkitystä ja sopivuutta. Yhteisön oma kieli ja sanasto voivat olla välineitä erottaa alakulttuuriin kuuluvat ja siihen kuulumattomat henkilöt. Tämä tukee ajatusta siitä, että yhteisöllä on yhteinen tulkinta ilmiöistä ja tulkintaa vastaava kieli (Mäki-Kulmala, 1994, 33).

Useat haastatelluista korostivat, että kinky/kinkeys tulee ihmisestä itsestään ja myös kinkykulttuuri on syntynyt sisältäpäin rakentuen ihmisten tarpeesta eivätkä siis kinky eikä kinkykulttuuri ole ulkopuolisten määriteltävissä. Kolme viidestä haastatelluista vastasi myöntävästi kysymykseen, määritteletkö itsesi kinkyksi. Kuten aiemmin kävi ilmi, yksi ei pitänyt tätä sanaa hyvänä, koska se on skenessä oleville liian avoin määrite ja skenen ulkopuolella oleville liian leimaava. Yksi sanoi, että on ehkä joskus mieltänyt itsensä kinkyksi, mutta tällä hetkellä hän ei määrittele itseään kyseisen alakulttuurin kautta. Eräs haastateltava (5) muotoili asian hienosti: "(--) en mä nää itseäni sillein että, mihin lokeroon kuulun...enemmän mitkä lokerot ovat osa minua..."

"Tän [kinkybileiden] lähtökohtana on se, että toteutetaan ja nähdään ja hyväksytään aikamoista niinsanottua erilaisuutta, joka ei välttämättä ole ensisijaisesti samaa erilaisuutta, mitä itse edustaa."

(Haastateltava 3)

Kaikki haastatellut olivat käyneet vuosien aikana useissa muidenkin

kaupunkien bileissä sekä kymmeniä kertoja Turun Baletin tapahtumissa. Haastatellut nimesivät useita ominaisuuksia ja piirteitä kinkytapahtumista, joita muissa tapahtumissa ei ole. Mainituista vahvimmin esille nousi etiketti eli käyttäytymissäännöstö. Lähes kaikki mainitsivat myös yleisön monimuotoisuuden, laitteet, tilaisuuden seksuaalisen virittyneisyyden ja tietysti itse kinky-teeman kinkybileiden ominaispiirteiksi. Myös tavallista vähäisempi alkoholinkäyttö kinkybileissä mainittiin. Esille tulivat myös seuraavat asiat: voi joutua näkemään jotain, mitä ei tavallisesti näe ja tämä pitää hyväksyä ja siihen valmistautua kun bileisiin tulee (tosin jotkut tulevat bileisiin juuri sen takia), kinkybileet ovat ainoa paikka jossa voi tuoda esille kinkyä puolta itsestään julkisesti ja dress code on joustavampi kuin esim. gootti-bileissä. Toisaalta kinkybileisiinkin voidaan tulla vain tapaamaan tuttuja ja vaihtamaan kuulumisia tai tapaamaan uusia ihmisiä - kuten tavallisiin bileisiin. Haastateltavani tiivistää kinkybileiden poikkeavuuden tavallisesta illasta kävijän näkökulmasta: "Toisin kuin keskimääräiseen ravintolailtaan, niin tänne tullaan melkoisella määrällä valmistautumista, sekä henkisesti että esteettisesti." (Haastateltava 1)

Yleisöstä ja osallistujista kysyessäni sanottiin yleisön olevan sekä homo- että heterogeenista. Heterogeenisyydellä tarkoitettiin yleisön moninaisuutta: laaja ikäjakauma, eri mieltymykset ja kiinnostuksenkohteet, eri taustat, eri motivaatio ja tarkoitusperät osallistua bileisiin. Homogeenisyydellä viitattiin oletettavasti tietynlaiseen samanlaisuuteen kiinnostuksenkohteiden suhteen: kaikki ovat kinkyjä. Haastateltavat kertoivat myös, että koska kävijöillä on eri intressejä, on hyvin vaikeaa, oikeastaan mahdotonta miellyttää kaikkia; jotkut tulevat bileisiin tapaamaan vanhoja tuttuja, jotkut tutustumaan uusiin ihmisiin, jotkut vain katselemaan tai näyttäytymään,

jotkut sessioimaan ja jotkut etsivät kumppania. Musiikin, esitysten ja sisustuksen suhteen on myös paljon erilaisia mieltymyksiä.

Kinkeys näkyy ihmisten asuissa, rooleissa ja seksuaalisesti virittäytyneessä tilaisuudessa. Kymmeniä kinkybileitä nähneenä voin todeta, että monilla osallistujilla on asuihin ja materiaaleihin liittyviä fetissejä kuten kumi- tai nahkafetissi. Lisäksi koulutytön tai -pojan asut ovat yleisiä, kuten myös lyhyet hameet, nahkahousut ja korsetit. Tällaisia asuja ja elementtejä näkee hieman tavallisissakin bileissä, mutta yleensä pienemmässä määrin ja hienovaraisemmin esille tuotuina. Domina ja sub saattavat osoittaa roolinsa asuillaan ja asusteillaan. Usein alistuvalla henkilöllä on kaulapanta ja dominalla saattaa olla runsas valikoima piiskoja, raippoja, läpsyttimiä ja muita välineitä vyöllään. Myös bondage-köysiä saatetaan käyttää asusteena.

Miehiä ja naisia on Turun Baletin bileissä jotakuinkin saman verran ja lisäksi henkilöitä, joiden sukupuoli ei ole ulkopuolisen katsojan määriteltävissä eikä henkilö välttämättä edes halua määrittää itseään sukupuolensa kautta. Tässä tulee esiin bileiden queer-aspekti: lukkiutuneiden roolien ja sukupuolijakon kyseenalaistaminen pukeutumalla vaatteisiin, jotka yleensä yhdistetään vastakkaiseen sukupuoleen: bileissä näkee transvestismia, gender-blendausta ja yleensäkin eri elementtien sekoittelua: (mies)henkilöllä voi olla yllään näyttävät korvakorut ja koppalakki. Interseksuaalisuus, transseksuaalisuus ja androgyynisyys näkyvät myös bileissä. Tyttöily eli transvestismi on myös yleistä. Yleinen, monogaminen, parisuhdemallikaan ei ole välttämättä yleisin bileissä kävijöiden kesken, vaan pariskunnilla saattaa olla avoin suhde tai kävijöillä

on polyamorisia suhteita.

Kinkybileissä on siis paljon queer-elementtejä: vallitsevien normien kyseenalaistaminen, sukupuolirooleilla ja seksuaalisuudella leikittelyminen sekä "outous". Joillain kävijöillä on myös halu irrottautua ja sanoutua irti dikotomioista mies-nainen ja heteroseksuaali-homoseksuaali. Näiden määritteiden kyseenalaistaminen ja niiden venyttäminen tai niistä kokonaan kieltäytyminen on kokemukseni mukaan kinkykulttuurissa sallitumpaa ja hyväksytympää kuin valtakulttuurissa. Tietysti yhteisön jäsenistä löytyy myös paljon henkilöitä, jotka pitävät kiinni "normaaleista" sukupuolirooleista ja parisuhdemalleista, jotkut heistä hyväksyvät muiden "poikkeavat" valinnat, jotkut eivät. Queer-ajattelu kyseenalaistaa heteroseksuaalisuuden perustavanlaatuisen luonnollisuuden ja aseman normina, joten korostan myös tässä yhteydessä sanojen "normaali" ja "poikkeava" kyseenalaisuutta lainausmerkein. (Kangasvuo, 2006, 34; Rossi, 2003, 121.)

Jokaisella kinkybileisiin osallistuvalla ei siis välttämättä ole kiinnostusta esim. sadomasokismiin, vaan bileisiin saatetaan tulla ensisijaisesti avoimen ja tuomitsemattoman ympäristön vuoksi. Tällaisen ympäristön vuoksi bileissä olonsa kotoisaksi tuntevat henkilöt alkavat kuitenkin, oman kokemukseni mukaan, usein vaatia itseltään selitystä siihen, miksi he käyvät bileissä tai ovat osa yhteisöä. Jos he eivät koe omaavansa sadomasokistisia taipumuksia tai koe itseään fetisisteiksi, he saattavat kyseenalaistaa oikeutensa kuulua kinky-yhteisöön ja kinkybileissä käymiseen. Kokemukseni mukaan kukaan ulkopuolinen ei ole heiltä selitystä vaatinut vaan kysymys nousee henkilöstä itsestään ja ilmeisesti

SEKSOLOGINEN AIKAKAUSKIRJA 1(1)

tarpeesta omata jokin taipumus, joka liittää hänet kinky-yhteisöön. Mielestäni tällaista ominaisuutta tai taipumusta ei tarvitse olla, vaan halu olla osa yhteisöä ja edistää esim. kinky-yhdistyksen toimintaa ovat täysin sopivia syitä.

Vuonna 2009 Fetish Clubilla tehdyn kyselyn mukaan kyselyyn vastanneiden ikä oli 18-64 vuotta. Lähes puolet (45%) olivat 25-34 vuotiaita, neljäsosa (25%) 18-24 vuotiaita ja vajaa neljäsosa (22%) 35-44 vuotiaita (Pohtinen 2010).

Informantti 1 nosti esiin yhteisöllisyyden kehittymisen kannalta olennaisen asian kinkybileissä: ”(--)) kun se ikä ei välttämättä ole niinku määrittelevä tekijä, silloin kun ollaan bileiden yhteydessä, niin ryhmät, ystävyysverkot, muut vastaavat saattaa olla hyvin erityyppisiä kun normaalisti.” (Haastateltava 1)

Seksuaalisuus, sukupuoliuus ja bileiden merkitys

Seksuaalisuus oli lähes kaikkien haastateltavieni mielestä olennaisen osa kinkybileitä. Kaksi vastaajista korosti sitä, että se on osallistujille yksilöllinen asia. Jätin tarkoituksellisesti määrittelemättä, mitä tarkoitin seksuaalisuudella ja sukupuoliuudella. Halusin nähdä, miten kukakin käsittää nämä termit ja tiedostaa seksuaalisuuden ja sukupuoliuuden roolit kinkybileissä. Yhden haastateltavan kohdalla luin, hänen pyynnöstään, haastattelulomakkeessa olevia sukupuoliuuden määritelmää selvittäviä lauseita. Hän totesi ettei näe sukupuoliuudella tai sukupuolella olevan mitään korostettua roolia kinkykulttuurissa. Toisen mielestä kaikessa, mitä ihmiset tekevät on sukupuoliuus (ja seksuaalisuus) mukana. Useimmat haastatelluista olivat sitä mieltä, että

LISKI – KINKYKULTTUURI ALAKULTTUURINA

kinkybileet ovat hyvä ja turvallinen paikka leikitellä sukupuolirooleilla, sekä kokeilla ja etsiä omaa sukupuoliuuttaan ja seksuaalisuuttaan. Erään haastatellun mukaan seksuaalisuus ja sukupuoliuus ovat kinkykulttuurissa ”enemmän nestemäisiä asioita kuin kiinteitä asioita”. (Haastateltava 5)

Kysymykseen mikä on bileiden tavoite, osallistujien kannalta, yhdistyksen kannalta, yhteiskunnallisesti ja henkilökohtaisesti haastatellut vastasivat seuraavasti: Yhdistyksen näkökulmasta se, että ei jäädä tappiolle: Fetish Clubit ovat talouden selkäranka; sisällön ja kulttuurin kehittäminen sellaiseksi, että halukkailla osallistujilla on kivaa ja he saavat sisällöstä ja kulttuurista mahdollisimman paljon irti; ”ilosanomien levittäminen” eli kinkykulttuurista julkisesti puhuminen ja siitä kertominen asiasta kiinnostuneille.

Useimmat vastauksista voitiin tulkita yhdistyksen, osallistujien ja järjestäjien kannalta sekä yhteiskunnalliselta kannalta: bileissä tavataan tietynlaista väkeä, tuttuja ja ihmisiä, joilla on samanlaisia taipumuksia tai jotka ainakin hyväksyvät poikkeavatkin taipumukset, ympäristö mihin voi itsensä sijoittaa, ennakkoluulojen poistaminen, esteettisen kokemuksen ja vertaistuen tarjoaminen sekä hauskanpito ja elämyksien saaminen. Bileissä on joillakin myös verkostoitumis- ja seuranhakutarkoituksia.

Kolme haastateltua mainitsi seuraavat asiat: bileillä on suuri funktio yhteisöllisyyden luomisessa ja ylläpitämisessä ja ne ovat paikka, jossa jaetaan omaa ymmärrystä, osaamista ja olemista, eikä ”haudota omia potentiaaleja” vaan jaetaan niitä ja kehitytään. Tärkeänä pidettiin myös

mahdollisuutta toteuttaa ja tuoda julkisesti esiin niitä puolia, joita ei muuten viljellä tai haluta näyttää toisille; saa olla julkisesti ja muiden ihmisten edessä kinky ja jakaa asioita kasvokkain. Bileisiin osallistujalle voi olla helpotus löytää joukko ja tapahtuma, viitekehys, johon voi itsensä sijoittaa ja huomata ettei olekaan ihan yksin - täysin poikkeustapaus. ”Niin, kyllähän me jonkintasosta sosiaali- ja terveysalantyötäki tässä tehdään...” (Haastateltava 3)

Yhden haastatellun mielestä bileillä ei ollut yhteiskunnallista vaikutusta, paitsi tunnettuuden edistäminen. Hänen mukaansa yhteiskunnallinen työ kinkykulttuurin hyväksymisen edistämiseksi tehdään aivan muualla. Kuitenkin toinen haastatelluista näki kinkybileiden eräänä tehtävänä asenneilmaston muokkauksen. Eräs näki kinkykulttuurin pyrkimykseksi muuttua osakulttuuriksi, yleisesti hyväksytyksi ja ymmärretyksi osaksi ihmiskunnan oloa.

Kinkybileillä katsottiin olevan myös ”oman identiteetin juhlimisen funktio.” (Haastateltava 1). Eräälle haastatelluista bileet olivat: ”(--)) pieni palanen sitä utopiamaailmaa, missä jokainen saa olla oma itsensä niin kauan kun ei loukkaa ketään muuta. Ja missä se toleranssi ja hyväksyntä ja vapaus toteutuu silleen kuin sen pitäisi toteutua.” - taivas maan päällä. (Haastateltava 5).

Tämä kuvastaa sitä, kuinka tärkeä ja merkityksellinen asia kinkybileet ja kinky-yhteisö voi yksilölle olla. Ajatus siitä, että joku kokee elävänsä hetken ikäänkuin täydellisessä maailmassa ollessaan kinkybileissä on vahva syy pitää tämä alakulttuuri aktiivisena ja turvata kinky-yhdistysten toiminnan

jatkuvuus sekä kinkybileiden järjestämisen mahdollisuus. Tärkeää on myös tuoda bileisiin osallistumisen mahdollisuus kaikille ja mahdollisesti tuottaa usealle ihmiselle, joka on tähän asti kokenut omat tavallisuudesta poikkeavat mieltymyksensä ja ominaisuutensa jotenkin väärinä tai kieroutuneina, kokemus siitä, että häntä ei paheksuta, syrjitä tai ymmärretä väärin.

Yhteisöllisyys ja henkilökohtainen panostus

Haastatteluissa korostui myös itseni ja muiden tutkijoiden (Newmahr, 2010; Pohtinen, 2010; Weinberg 1978) havaitsema kinkybileiden suuri yhteisöllinen merkitys. Useille kinkybileet eivät ole vain baari-ilta tai juhlat muiden joukossa, vaan tilaisuus tavata ”saman alan” ihmisiä. Osallistujien aktiivisuudessa tulee esille merkityksellisen vapaa-ajan piirteitä: olen nähnyt ja kuullut ihmisten käyvän vuosi toisensa jälkeen kinkybileissä, mukaanlukien haastateltavani ja itseni, tämä osoittaa merkitykselliselle vapaa-ajalle ominaista pitkäjänteisyyttä ja sitoutuneisuutta.

Suuri osa osallistujista panostaa huomattavasti asuihinsa, välineistöönensä ja taitoihinsa. Esimerkiksi köyttä voidaan käyttää sekä asusteena että sitomisvälineenä ja sitoja voi kehittää taitojaan esim. bondageessa, jota voidaan pitää omana taiteenlajinaan (Höykinpuro, 2006, 160). Taitojen kehittäminen ja tekniikoiden opettelu vaatii harjoitusta sekä tiedon omaksumista ja sillä saavutetaan erikoistaitoja. Harjoittelun kautta saavutetut erikoistaidot tulevat esiin myös mm. piiskojen ja neulojen käytössä. Nämä kaikki ovat Newmahrin (2011) mainitsemia merkityksellisen vapaa-ajan piirteitä kinky-yhteisössä. Myös Newmahrin mainitsemat yhteisön sielu ja henkilökohtainen identifikaatio tulevat esille

kinky-yhteisössä.

Henkilökohtaiset ja psykososiaaliset edut, jotka syntyvät aktiivisuuden tuloksena eli esimerkiksi ystävyys- tai parisuhteet, sub-dom (alштуja/hallitsija) -suhteet ja jopa eri ammattialojen edustajien verkostoituminen ovat osa merkityksellisen vapaa-ajan tuomia etuja. Stebbinsin merkityksellisen vapaa-ajan mallin mukaisesti kinky-yhteisöstä löytyy myös amatöörejä: esim. dominan tai tuottajan töitä ei-ammattillisesti tekeviä henkilöitä, harrastajia: henkilöitä, jotka sijoittavat runsaasti aikaa ja/tai rahaa esimerkiksi vaatteiden, kahleiden, piiskojen tai muiden välineiden valmistamiseen ja kehittelyyn sekä osallistuvat säännöllisesti kinkytapahtumiin sekä vapaa-ehtoisia: esimerkiksi kinkytapahtumien suunnitteluun ja toteuttamiseen osallistuvia henkilöitä. Kinky-yhdistyksissä toimiminen on myös yhteiskunnallisesti merkittävä harraste, koska se vaikuttaa yleisen mielipideilmaston muutokseen kertomalla, mistä kinkyssä on kyse ja osoittamalla sen olevan yleisesti hyväksyttävä ilmiö ja piirre ihmisessä sekä tarjoamalla tilat ja yhteisön, jossa voi toteuttaa itseään ja luoda verkostoja sekä saada tukea.

Tärkein anti

Lopuksi kysyin, miksi kinkybileiden tuottajat toimivat bileiden järjestäjinä, mikä on heille siis tärkein anti bileiden järjestäjänä. Osa haastatelluista koki löytäneensä uusia puolia itsestään ja bileitä järjestäessä syntyneet taidot ja kyvyt laajenivat myös muille elämän osa-alueille. Monelle oli tärkeää, että pääsi toteuttamaan itseään ja pystyi tarjoamaan myös muille mahdollisuuden toteuttaa itseään. Työn palkitsevuus ja tapahtuman jälkeen saadut kiitokset osallistujilta olivat valtava tekijä. Yksi

haastateltavista kuvaili sitä, kuinka ”järjettömän hyvältä” tuntuu saada aitoja kehuja ja positiivista palautetta - saada tietoa siitä, että on ollut oma iso osuus siinä, että palautteen antajalla on ollut kivaa, mahtavaa. (Haastateltava 4) Kinkykulttuuritapahtuman tuottajalle on tärkeää nähdä myös työnsä jatkuvuus ja sen merkitys yhteisölle. Haastatteluissa välittyi sen tärkeys, että voi olla mukana tarjoamassa ihmisille mahdollisuutta toteuttaa itseään ja tavata samanhenkisiä ihmisiä. Suurin anti vaikutti haastatelluilla olleen se, että pystyi tarjoamaan ja tekemään jotain merkityksellistä. Kuten haastateltujen vastuksista näkee, kinkykulttuuritapahtuman tuottaminen voi olla hyvin antoisaa, merkittävää ja palkitsevaa. ”Tärkein anti on se, että tuntee itsekin, että on tehnyt jotain merkityksellistä ja rikastanut maailmaa omalla panoksellaan.” (Haastateltava 5)

Lopuksi

Kinkykulttuurista puhuttaessa on vaikeaa määritellä onko kyseessä elämäntapa, harrastus vai vapaa-ajanviettotapa. Joillekin kinky on vahva ja erottamaton osa identiteettiä, joillekin se ilmenee ainoastaan kodin yksityisyydessä, toisille kinkybileet ovat vain yksi illanviettotapa. Kuten Staci Newmahr (2010, 316) korostaa tutkimuksensa kohdistuvat henkilöihin, jotka tuovat esiin kiinnostuksensa sadomasokismin yhteisöissä ja julkisilla paikoilla - ei kaikkiin kinkyseksistä pitäviin ihmisiin - haluan myös itse kiinnittää huomion siihen, että tutkimuskohteenani on ollut pieni joukko ihmisiä, joiden elämään kinky kuuluu. Tutkimukseni tulokset eivät ole yleistettävissä kaikkiin kinkyihmisiin eivätkä kaikkiin kinkytapahtumiin. Tutkimus tarjoaa kuitenkin kuvauksen erään kinky-yhteisön toiminnasta, jäsenistä ja tapahtumista ja tätä kuvausta voidaan

pitää tapausesimerkkinä kinkykulttuurista. Kyseinen tapaus selittää ja kuvaa ilmiötä (kinkykulttuuria) ja sen ominaispiirteitä.

Kinkykulttuurin voidaan haastatteluvastausten perusteella sanoa olevan kinkyihmisten yhteisöllisyyden tarpeesta muodostunut ja kehittynyt seksuaalinen alakulttuuri, joka voidaan nähdä sateenvarjokäsitteenä spesifien kiinnostuksenkohteiden synnyttämille blokeille. Lähdekirjallisuuden pohjalta sitä voidaan kuvata myös ilmiöksi, johon sisältyvät tapahtumat, käyttäytymissäännöstö, kieli ja sanasto, toimintatavat, yhteisöt, pukeutumistavat ja kinky-ihmiset sekä erilaiset taidemuodot.

Osallistajat ja järjestäjät ovat kinkykulttuuritapahtumissa mukana asialle omistautuen ja hyvin vahvoin henkilökohtaisin odotuksin ja toivein. Arvostus tilaisuuden järjestäjiä ja muita osallistujia kohtaan on huomattavaa. Kinkykulttuuritapahtuman tuottaminen on haastavaa ja palkitsevaa. Siihen liittyy kulttuurillisia ominaispiirteitä sekä identiteetin vahvistamista ja yhteisöllisyyttä – niin osallistujien kuin järjestäjienkin kannalta.

Tämän raportin tarkoituksena on lisätä tietämystä kinkykulttuurista, kinkybileistä – niiden merkityksestä ja luonteesta – sekä oman kinkyn seksuaalisen identiteetin löytämisen ja toteuttamisen merkityksestä.

Kinkykulttuurin ja siihen liittyvien seksuaalisten mieltymysten huomioiminen, ymmärtäminen ja tunnetuksi tekeminen edistää henkilön mahdollisuutta toteuttaa itseään ja mieltymyksiään hyväksyvässä, turvallisessa ja ennakkoluulottomassa maailmassa. Kinkyyn

seksuaalisuuteen, sen toteuttamiseen ja ilmenemiseen liittyy kokemuksi ja havaintojeni perusteella paljon ennakkoluuloja ja väärinkäsityksiä, joita tutkimukseen, kokemukseen ja havainnointiin perustuva tieto toivoakseni hälventää.

Kirjallisuus

Beemyn, B. ja Eliason, M. (toim.) (1996). *Queer Theories*. New York: New York University Press

Goldman, R. (1996). Who is that queer queer? Teoksessa Beemyn, B. ja Eliason, M. (toim.) *Queer Theories*. New York: New York University Press, 169-182.

Harviainen, J. T. (2011). Sadomasochist role-playing as live-action role-playing: a trait-descriptive analysis. *International Journal of Role-Playing*, 2, 59-70.

Harviainen, J. T. (painossa). Information literacies of self-identified sadomasochists: An ethnographic case study. Hyväksytty julkaisuun, *Journal of Documentation*.

Heinonen, E. (2004). *Aktiivinen harrastus työn siirtymän ja kompensaation ilmentymänä – case matkailuoppaat*. Väitöskirja, Turun kauppakorkeakoulu.

Hekanaho, P. L. (2010). Queer-teorian kummia vaihteita. Teoksessa

SEKSOLOGINEN AIKAKAUSKIRJA 1(1)

Saresma, T., Rossi, L.-M. ja Juvonen, T. (toim.) *Käsikirja sukupuoleen* (s. 144-155). Tampere: Vastapaino.

Hirsjärvi, S. ja Hurme, H. (2008). *Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus.

Houlberg, R. (1995). The magazine of a sadomasochism club: The tie that binds. Teoksessa Weinberg, T. S. (toim.) *S&M: Studies in Dominance and Submission* (s. 269-286). New York: Prometheus Books.

Höykinpuro, T. (toim.) (2006). *Kivun kauneus*. Helsinki: Like.

Jagose, A. (1996). *Queer Theory: An Introduction*. New York: New York University Press.

Kaartinen, A. ja Kippola, A.-K. (1990). *Sadomasokismi: Teemoja vallasta, kulttuurista ja seksuaalisuudesta*. Helsinki: Gaudeamus.

Kangasvuo, J. (2006). *Koettu ja kirjoitettu biseksuaalisuus*. Kulttuuriantropologian lisensiaattityö, Oulun yliopisto.

Karkulehto, S. (2010). Queer-tutkimusta Suomessa. Teoksessa Saresma, T., Rossi, L.-M. ja Juvonen, T. (toim.) *Käsikirja sukupuoleen* (s. 161-164). Tampere: Vastapaino.

Kaskisaari, M. (2000). *Kyseenalaiset subjektit*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

LISKI – KINKYKULTTUURI ALAKULTTUURINA

Liski, T. (2011). *Kinkybileet – ketä kiinnostaa? Alakulttuuritapahtuman tuottamisen ominaispiirteet ja haasteet*. Opinnäytetyö, Humanistinen Ammattikorkeakoulu.

Lönnqvist, B. (2006). Opiskelijahaalarit ja kalsarikänni – pukeutuminen ja riisuutuminen matkalla autenttisuuteen. Teoksessa Lönnqvist, B. ja Aro, L. (toim.) *Autenttinen ihminen: Tulkintoja irtautumisen etnografiasta* (s. 50-64). Jyväskylä: Atena.

Moser, C. (1998). S/M (sadomasochistic) interactions in semi-public settings. *Journal of Homosexuality*, 2(36), 19-29.

Mäki-Kulmala, A. (1994). *Initiaatio ja alakulttuuri*. Tampere: Tampereen yliopisto.

Newmahr, S. (2010). Rethinking kink: Sadomasochism as serious leisure. *Qualitative Sociology*, 3(33), 313-331.

Newmahr, S. (2011). *Playing on the Edge: Sadomasochism, Risk, and Intimacy*. Indiana: Indiana University Press.

Nordling, N. M. 2009. *Many Faces of Sadomasochistic Sex*. Psykologian väitöskirja, Åbo Akademi.

Pohtinen, J. (2010). *Piiskan läiskettä ja PVC:n kahinaa: Kinky-bileet yhteisöllisenä arjesta irtautumisen paikkana*. Kansatieteen HuK-tutkielma,

Turun Yliopisto.

Popp, O. ja Björkenheim, P. (2008). *Kättä pidempää*. Helsinki: Ajatus Kirjat.

Rossi, L.-M. (2003). *Heterotehdas: Televisiomainonta sukupuolituotantona*. Helsinki: Gaudeamus.

Stebbins, R. A. (2007). *Serious Leisure: A Perspective for our Time*. New Jersey: Transaction Publishers.

Stebbins, R. A. (2011). Biography of Robert A. Stebbins. Viitattu 4.12.2014
<http://www.seriousleisure.net/biography-of-robert-a-stebbins.html>

Suomela, A. (toim.) (2009). *Seksi: Kaikki mitä tulee tietää*. Helsinki: Ajatus Kirjat.

Tuntematon maa (2011). Viitattu 18.4.2011. [sivusto lakkautettu vuonna 2012]

Turun Baletti (2011). Viitattu 12.3.2011. www.turunbaletti.net

Weinberg, T. S. (toim.) (1995). *S&M: Studies in Dominance and Submission*. New York: Prometheus Books.

Weinberg, T S. (1995). Sadism and masochism: Sociological perspectives. Teoksessa Weinberg, T. S. (toim.) *S&M – Studies in Dominance and Submission*, (s. 119-137). New York: Prometheus Books.